

Nr 93.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till Stockholms enskilda bank aktiebolag till täckande av vissa rättegångskostnader; given Stockholms slott den 13 februari 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om bidrag till Stockholms enskilda bank aktiebolag till täckande av vissa rättegångskostnader samt anför därvid följande.

I en den 1 februari 1947 dagtecknad skrift har *Stockholms enskilda bank aktiebolag* hemställt att Kungl. Maj:t måtte tillerkänna banken visst bidrag till täckande av rättegångskostnader, som åsamkats banken i mål mellan företrädare för den ryska Azow-Donbanken å ena sidan samt Stockholms enskilda bank aktiebolag och svenska staten å andra sidan.

De förhållanden som lågo till grund för ifrågavarande mål voro i korthet följande. I oktober 1917 deponerade det ryska bankföretaget Banque de Commerce de l'Azow-Don och andra ryska banker i anledning av en tilläm-

nad kredittransaktion ett guldparti med en sammanlagd vikt av omkring 3 874 kilogram hos Stockholms enskilda bank. Efter den ryska revolutionen hösten 1917 blevo genom särskilda av de sovjetryska myndigheterna i december 1917 och januari 1918 utfärdade dekret alla ryska privatbanker nationaliserade. Den avtalade transaktionen kom därigenom icke att fullföljas.

I proposition nr 256 till 1933 års riksdag framlades förslag om godkännande av grunderna för en uppgörelse mellan svenska staten och Stockholms enskilda bank beträffande ifrågavarande guldparti. Denna uppgörelse skulle i princip innebära att guldpartiet av Enskilda banken ställdes till svenska statens fria förfogande mot att banken erhöle likvid för sina till guldpartiet knutna omkostnader och fordringar. Samtidigt härmed skulle en överenskommelse träffas mellan svenska regeringen och Sovjetunionens regering, som toge hänsyn såväl till av Sovjetunionen framställda, men icke tillfyllest styrkta anspråk på guldpartiet som till vissa svenska statens dittills oreglerade, i vissa hänseenden ej heller erkända fordringar gentemot Sovjetunionen. Av guldpartiets värde, uppgående till cirka 14 miljoner kronor, skulle Enskilda banken erhålla inemot 4,1 miljoner kronor samt 5,5 miljoner kronor ställas till Sovjetunionens förfogande, medan återstoden skulle tillfalla svenska staten, som därigenom skulle göra sig täckt för vissa fordringar gentemot ryska staten.

Sedan riksdagen (r. skr. 1933/391) godkänt förslaget, upprättades den 30 juni 1933 mellan svenska staten och Stockholms enskilda bank ett kontrakt, innebärande att guldpartiet ställdes till statsverkets fria förfogande på villkor bl. a. att staten till Enskilda banken erlade — förutom ersättning för förvaringskostnader m. m. — ett belopp av 3 833 000 kronor motsvarande slutlig likvid för Enskilda bankens fordringar hos Azow-Donbanken och övriga ryska banker, på vilkas vägnar guldpartiet deponerats, samt att staten, såvitt avsåge den del av guldpartiets värde som överstege ovan nämnda belopp om 3 833 000 kronor, gentemot Enskilda banken iklädde sig de förpliktelser som på grund av depositionen kunde åligga Enskilda banken.

Sedan ordföranden i Azow-Donbankens styrelse B. Kamenka och de flesta övriga av styrelseledamöterna bosatt sig i Frankrike, har genom beslut av fransk domstol år 1936 Azow-Donbanken — i beslutet betecknad Banque de Commerce de l'Azow-Don i likvidation — förklarats i konkurs. I maj 1938 uttog konkursboet stämning å Stockholms enskilda bank till Stockholms rådhusrätt samt yrkade att Enskilda banken måtte förpliktas återställa det deponerade guldpartiet till konkursboet. Vidare yrkade Kamenka och tre av de övriga senast utsedda styrelseledamöterna i Azow-Donbanken vid samma domstol efter stämning, som i november 1938 delgivits Enskilda banken, att, därest konkursboets talan ogillades, gulddepositionen måtte av Enskilda banken utlämnas till likvidationsföretaget. Enskilda banken bestred såväl konkursboets som likvidationsföretagets talan. Svenska staten inträdde, under hänvisning till sitt åtagande i det med Enskilda banken in-

gångna kontraktet, såsom mellankommande part i båda målen och gjorde ett med Enskilda banken. Såsom kronans ombud uppträdde advokaten Alf Lindahl. I båda målen förebragtes synnerligen omfattande utredning, varjämte vidlyftig argumentation förekom. Sedan rådhusrättens dom avkunnats, fullföljdes målen till Svea hovrätt och därefter till Högsta domstolen, som i dom den 1 oktober 1945 förklarade såväl den av konkursboet som den av likvidationsföretaget förda talan icke kunna upptagas till prövning (Nytt juridiskt arkiv 1945 I, s. 488—501).

I juli 1943 ingav likvidationsföretagets ombud till Stockholms rådhusrätt ansökan om förordnande av god man för Azow-Donbankens okända och bortovarande borgenärer, vilken ansökan bifölls av rådhusrätten. Svea hovrätt undanröjde på besvär av Enskilda banken och kronan rådhusrättens beslut. Högsta domstolen fastställde den 1 oktober 1945 hovrättens utslag.

I rättegångarna yrkade Enskilda banken ersättning för rättegångskostnader med tillhoppa 49 673 kronor 84 öre. Banken tillerkändes ersättning i målen med tillhoppa 21 654 kronor 50 öre. Av det senare beloppet ha 250 kronor guldits från av motparten hos överexekutor nedsatt belopp.

I förenämnda av Enskilda banken ingivna skrift har banken till stöd för sin hemställan om ersättning för viss del av rättegångskostnaderna å målen anfört i huvudsak följande. Av staten och banken utbetalade belopp, avseende advokatarvoden och direkta utlägg i övrigt i samband med rättegångarna, hade uppgått till 167 876 kronor 88 öre, varav banken utbetalat 159 876 kronor 88 öre. Av banken vidtagna åtgärder för att av motparten utbetomma den utdömda rättegångskostnadsersättningen hade varit resultatlösa. Enär angivna kostnader nedlagts i gemensamt intresse för staten och banken och enär, därest något av käromålen bifallits, den slutliga ersättningsskyldigheten skulle kommit att drabba staten till större del än banken, syntes det enligt banken naturligt, att staten vidkändes en väsentlig andel av dessa kostnader, ej understigande hälften därav.

Statskontoret har yttrat sig i ärendet och därvid bl. a. anfört följande.

Det ekonomiska intresse statsverket haft av målens utgång representerar ett värde av omkring 10 millioner kronor, under det att motsvarande värde för banken belöper sig till i runt tal 4 millioner kronor. Med hänsyn härtill och då det med målens förande förenade arbete å svarandesidan huvudsakligen utförts av banken, synes det skäligt, att staten bidrager till täckandet av bankens kostnader i målen. Statskontoret anser för sin del motiveerat, att statsverket lämnar bidrag till täckande av även andra kostnader än dem, som motsvara utdömda ersättningsbelopp. Å andra sidan torde knappast tillräckliga skäl föreligga att vid bedömande av bidragets storlek utgå från andra kostnader än — fränsett statens egna utgifter, som uppgått till 7 850 kronor — dem, för vilka banken i målen yrkat ersättning.

Med hänsyn till relationen mellan de ekonomiska värden, som i rättegångarna stått på spel för staten och banken, vill statskontoret för sin del föreslå, att staten svarar för en kostnad, motsvarande $\frac{10}{14}$ av 57 273 kronor 84 öre (= 49 423:84 + 7 850) eller i runt tal 40 900 kronor. Då staten härav redan guldit 7 850 kronor, skulle bidraget till banken komma att belöpa sig till i runt tal 33 000 kronor.

Justitiekanslersämbetet har avgivit utlåtande i ärendet och därvid överlämnat ett av kronans ombud i målen, advokaten Alf Lindahl avgivet, av ämbetet infordrat yttrande, vari bl. a. framhålles följande.

Av praktiska skäl befanns det lämpligt, att banken, som redan före statens inträde som mellankommande part utfört en omfattande utredning i saken, ombesörjde insamlandet av utredningsmaterialet. Staten besparades härigenom väsentliga kostnader; om staten anskaffat sitt utredningsmaterial oberoende av banken hade också ett onödigt dubbelarbete utförts. Genom denna anordning kom statens ombuds uppgifter att i huvudsak bli av kontrollerande natur. På grund av vad nu anförts kan det synas skäligt, att staten bidrager till täckande av bankens kostnader.

I de av banken yrkade kostnaderna ingår med ett belopp av 300 kronor ersättning för bankens förklaringskostnader i Högsta domstolen i målet angående förordnande av god man. Då banken på grund av sakens beskaffenhet icke varit berättigad till ersättning för sina kostnader i övrigt i sistnämnda mål, har banken med nyss nämnda undantag icke framställt yrkande om ersättning för dessa. Efter vanliga beräkningsgrunder torde dessa kostnader kunna uppskattas till högst 3 000 kronor.

Vid bedömning av storleken utav det bidrag, som bör ifrågakomma torde anledning saknas att beträffande de båda huvudmålen utgå från högre belopp än banken yrkat. Med hänsyn till uppdragets svårighetsgrad och den skicklighet, varmed uppdraget utförts, torde det arvode, som bankens ombud yrkat i målen, icke kunna anses oskäligt. Till de av banken yrkade kostnaderna torde emellertid böra läggas kostnaderna för utförande av bankens talan i godmansmålet.

Därest en fördelning av kostnaderna anses böra äga rum mellan staten och banken, skulle på statens del belöpa $\frac{10}{14}$ av 60 273: 84 kronor (= 49 423: 84 + 3 000: — + 7 850: —) eller i runt tal 43 000 kronor. Då staten härav guldit 7 850 kronor, skulle bidraget till banken komma att belöpa sig till i runt tal 35 000 kronor.

Justitiekanslersämbetet har för egen del yttrat följande.

Banken har icke till stöd för sin hemställan åberopat någon skyldighet för kronan att deltaga i förevarande kostnader. Å avtalet den 30 juni 1933 torde banken ej heller kunna grunda något rättsligt anspråk mot kronan att bidraga till utgifterna för rättegångarna.

Ämbetet anser sig för sin del kunna tillstyrka statskontorets hemställan om ersättning med den jämkning, som föranledes av advokaten Lindahls förslag, att bidrag jämväl skall utgå för kostnaderna å godmansmålet. Banken torde alltså böra tillerkännas ett bidrag till täckande av kostnaderna å målen med ett sammanlagt belopp av 35 000 kronor.

Stockholms enskilda bank har den 10 maj 1947 inkommit med ytterligare en skrift i ärendet, vari banken bl. a. framhållit följande. Till stöd för uppfattningen om kronans skyldighet att deltaga i rättegångskostnaderna kunde åberopas, att banken varit skyldig att i rättegångarna uppträda såsom part även i den mån som statens intressen berördes. Vad anginge förhållandet, att rättegångskostnadsersättning yrkats med lägre belopp än de sammanlagda utgifter, som nu vore i fråga, berodde detta bl. a. på att det vidlyftiga utredningsarbetet rörande de materiella rättsfrågorna, d. v. s. frågorna om äganderätten till det omprocessade guldpartiet, med den ståndpunkt dom-

stolarna intogo i de formella frågorna icke kom att i högre grad redovisas i form av i rättegångarna infört material.

Departementschefen. För egen del vill jag tillstyrka, att staten bidrager med ett skäligt avvägt belopp till Enskilda bankens ifrågavarande rättegångskostnader. Jag har icke något att erinra mot det av justitiekanslersämbetet tillstyrkta beloppet, 35 000 kronor. Bidraget torde böra bestridas från anslaget till oförutsedda utgifter.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva, att till Stockholms enskilda bank aktiebolag må såsom bidrag till täckande av angivna rättegångskostnader av det i riksstaten för budgetåret 1947/48 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utbetalas ett belopp av 35 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Folke Lyberg.
